

orgaandonatie ja - nee - weet niet

In april stuurde minister Schippers aan alle jongeren die in 1996 geboren zijn een brief met de vraag of ze orgaandonor willen worden. Een brief die bekend staat als de 'donor ja of nee brief'. Schippers schrijft onder andere: "Bij het maken van je keuze helpt het misschien om jezelf eens voor te stellen: als jou iets overkomt, dan wil je toch ook gered worden?". Is het inderdaad zo simpel?

Mijn zoon van zestien kent geen twijfel. Zijn organen mogen na zijn dood (die hopelijk nog heel lang op zich laat wachten) gebruikt worden voor transplantatie. "Ik heb er toch niks meer aan, er is echt geen hemel hoor mam." De woorden van een rationele en technisch georiënteerde puber. En een veelgehoord argument voor donorregistratie. Je kunt anderen helpen met organen en weefsels die je zelf niet meer nodig hebt. Maar is het wel zo eenvoudig? Of zit er meer vast aan

organen dan we denken? Grijpt orgaantransplantatie in op een stervensproces? Als er al zoiets is als een stervensproces. Of ben je er gewoon ineens niet meer? Er is veel wat we niet weten. Juist daarom is het volgens Ineke Koedam belangrijk om in ieder geval bewust stil te staan bij de vraag 'orgaandonor, ja of

nee?' Ze schreef er een boek over, *Een andere kijk op orgaandonatie - Verkenningen van het stervensproces*.

Een ziel die weet?

Ineke: "Het gaat er niet om of ik voor of tegen orgaandonatie ben. Mijn boek is niet bedoeld om mensen te overtuigen. Het gaat mij er om dat mensen de ruimte krijgen een welover-

wogen keuze te maken. Op basis van evenwichtige, complete en neutrale informatie. De huidige campagnes, gericht op meer geregistreerde donoren, zijn in mijn ogen te eenzijdig." Ineke vindt dat met name het stervensproces onderbelicht blijft in de voorlichting over orgaandonatie en transplantatie. Haar eigen ervaring als hospicecoördinator heeft haar veel voeding gegeven op dit vlak. "In een hospice heb je over het algemeen te maken met 'aangekondigde' sterfgevallen,

geen dood van het ene op het andere moment zoals bijvoorbeeld bij een verkeersongeval. Juist daar ervaar je dan dat het stervensproces iets wezenlijks is. Als je aanwezig bent bij iemands sterfbed voel je, 'hier gebeurt iets'. En ik vraag me af of dat 'iets' dan niet optreedt bij elk sterven, ook bij een plotselinge dood. Er zit een grote gelaagdheid in sterven. We zien wat er gebeurt op fysiek, mentaal en emotioneel niveau, maar op een spiritueel niveau is misschien van alles gaande wat zich onttrekt aan ons zicht. Sterven blijft een mysterie."

Wat te denken bijvoorbeeld van het in haar boek beschreven verhaal van een oudere vrouw die elk jaar met Kerst een taart gaf aan haar medewerkers. Tot ze dat in een jaar ineens met Sinterklaas deed en iedereen dacht dat ze in de war was. Maar met Kerst was ze er niet meer. Voorbeeld van een ziel die weet?

Hersendood

Allesbepalend voor orgaantransplantatie is het hersendood verklaren van een donor. Juist om transplantatie mogelijk te maken, is in 1968 het hersendoodcriterium internationaal vastgelegd. Voor transplantatie zijn levende organen nodig, daarom wordt het lichaam met dat doel in leven gehouden met kunstmatige beademing, voeding en medicatie. Ineke: "Je kunt je afvragen hoe dood iemand is als 97 procent van het lichaam nog leeft en wat dit betekent voor het stervensproces. Je natuurlijke dood wordt verstoord en je sterft op de operatietafel. Daar is nu te weinig aandacht voor."

Maakbaarheid van het leven

Het - deels - niet weten maakt denken en oordelen over orgaandonatie ingewikkeld. Aan de ene kant is er de grotere zekerheid ten aanzien van de medische mogelijkheden. We weten dat orgaantransplantatie kan en dat mensen die een orgaan ontvangen daarvoor langer kunnen leven. Overigens moeten zij dan wel medicijnen blijven slikken die hun

eigen immuunsysteem onderdrukken. Aan de andere kant zijn er de vraagtekens rondom het sterven, is er het mysterie, het ontbreken van zekerheid over het bestaan en de werking van persoonlijke energieën, een ziel, je geest, spirituele niveaus. Aan de ene kant is er de maakbaarheid van het leven. Nu met behulp van donororganen, binnen afzienbare tijd misschien met een kunsthart of een geprinte nier. Aan de andere kant is er de vraag 'we kunnen zoveel maar moeten we ook alles doen?'. Is misschien het enige antwoord op de transplantatiegeneeskunde het aanvaarden van onze sterfelijkheid?

Bezinning op orgaandonatie

Het zijn grote vragen die niet simpel met ja of nee te beantwoorden zijn. Reden temeer voor Ineke - en voor de Stichting Bezinning Orgaandonatie (SBO), waarvoor Ineke als adviseur actief is - om te pleiten voor meer voorlichting over de andere kant van orgaandonatie. Niet alleen de dringende, vaak gepresenteerd als dwingende, behoefte van wachtlijstpatiënten belichten, maar ook aandacht schenken aan de betekenis van orgaantransplantatie voor de donor en zijn naasten. Daarvoor initieert en ondersteunt de SBO onderzoek, bijvoorbeeld om meer te weten te komen over het stervensproces, het hersendoodcriterium, maar ook over de gevolgen van het ontvangen van een orgaan. Ineke: "We staan allemaal bloot aan deze tijd, aan voortschrijdende techniek en verregaande medische mogelijkheden. Dat kunnen we niet meer uitzetten en dat hoeft ook niet. Maar laten we dan in ieder geval zorgen dat we heel bewust met die mogelijkheden omgaan. En dat moet ieder voor zichzelf bepalen. Daarin is geen goede of foute keuze." Haar boek biedt geen waarheid of een zeker weten, maar geeft stof tot nadenken en kan je wellicht, met informatie, verhalen uit de werkelijkheid en intrigerende metaforen, helpen je eigen gevoel te (h)erkennen en te zeggen: orgaandonatie, ja, ik wil of nee, liever niet. ☺

Meer weten?

Ineke Koedam - *Een andere kijk op orgaandonatie*
www.orgaandonorjaofnee.nl
(Stichting Bezinning Orgaandonatie)
www.jaofnee.nl (de registratie-website)
www.transplantatiestichting.nl
Ook is er de mogelijkheid Ineke uit te nodigen voor een huiskamerlezing.
www.inekekoedam.nl

'het gaat mij er om dat mensen de ruimte krijgen een weloverwogen keuze te maken'